

Sortiment dřevin Lednicko-valtického areálu z pohledu dnešního využití

Remešová Dáša

Když v roce 1249 n.l. získal Jindřich z Lichtenštejna Mikulov s částí Lednice darem od tehdejšího českého krále Přemysla Otakara II., jistě netušil, že se jeho rod, který sem přišel z rakouského Štýrska, zde udrží téměř 700 let (do roku 1945). Natrvalo se Lichtenštejnové usazují ve Valticích až v roce 1608 a z nedaleké Lednice se pak stává jejich letní sídlo.

Krajinu mezi Lednicí a Valticemi přetvářejí po několika generacích v kultivovaný přírodní park - v opravdový umělecký klenot svého obrovského pozemkového majetku, jehož základ tvořila šestina Moravy.

Lednice a její okolí se pak stává "výkladní skříní" moci, slávy i schopnosti Lichtenštejnů, reprezentujících jeden z nejvýznamnějších šlechtických rodů střední Evropy.

První zahrady v Lednici jsou založeny v 16. století podle pravidel renesančního stylu u nově vybudovaného renesančního zámku. Ve druhé polovině 17. století dochází k přestavbě zámku do barokní podoby, tedy i zahrady se mění podle barokních pravidel. Velký význam má založení oranžerie na zámku v Lednici v r. 1656 (Ital Comino Nanini). Je zde 113 keřů, 857 exotických květin, 80 exotických stromů a 620 dalších v květináčích na zahradě (pomerančovníky, citronovníky, fíkovníky, vavříny, pepřovníky, granátové a olivové stromy).

K prvním kompozičním zásahům do vzhledu krajiny mezi Lednicí a Valticemi dochází právě v baroku. Pomineme-li založení čtyř rybníků ("Lednické rybníky"), které jsou staršího data (v 15. století založen Mlýnský, Prostřední, Hlohovecký a Nesyt), můžeme za první krok ve formování krajinářského Lednicko-valtického areálu považovat založení obor s hvězdicemi průseků a vysazování alejí za knížete Karla Eusebia (1611-1684) ve druhé polovině 17. století (1654). Ve spisech uvádí, že pro výsadbu do aleje mezi Lednicí a Valticemi, tj. spojnice obou panství, se nejlépe hodí smrky, protože "tak rovně rostou"! Stromy však ve zdejších podmínkách neprosplávaly, proto byly nahrazeny listnatými stromy: 1716-

1717 bylo vysázeno přes 200 lip, jírovců, jasanů a topolů. Další významné dřeviny se vysazovaly později v polovině Ladenské (Valtické) aleje směrem k Novému Dvoru, a to borovice vejmutovky. Od Nového Dvora vznikla další alej z dřevozvců. Jednalo se o velmi významné a vskutku i exotické dřeviny, které v dnešní době vidáme opět v nabídkách školkařských firem jako dřeviny vhodné pro výsadbu do alejí.

Založení dnes známého Lednicko-valtického areálu, jehož součástí jsou i vegetační doprovody a parkové úpravy břehů již výše zmiňovaných Lednických rybníků, spadá do první poloviny 19. století. Souvisí to s realizací krajinářských úprav z konce 18. a začátku 19. století, díky kterým se zachovaly na tomto území účelové porosty značné kulturní a společenské hodnoty. (Pozn.: Kolem Lednických rybníků je dnes vybudovaná Naučná stezka, kde lze poznávat různé druhy i pro současnou dobu významných dřevin: borovice lesní, smrk ztepilý, tis červený, bez černý, dub letní, hloh obecný, javor polní-babyka, javor mléč, lípa srdčitá, trnka obecná, borovice černá, borovice vejmutovka, zerav západní, trnovník akát, dřežovec trojtrnný, jasan americký, katalpa trubačovitá, kaštanovník jedlý, ořešák černý, platan západní, platan javorolistý, atd....

Celý areál, budovaný jako obrovský přírodní park, má rozlohu téměř 200 km² a je společným výtvorem přírody i člověka a harmonicky v sobě spojuje krásy přírody s vrcholnými architektonickými díly s bohatou historií. Úpravy zde byly prováděny podle architekta Petriho. Obvodová cesta kolem Lednických rybníků byla lemována lesíky stromů (clumping), dále úzkými pásy výsadeb (belting) - ty sloužily jako pozadí pro zajímavé stavby LVA. Nejvýznamnějšími stavbami Lednicko-valtického areálu, které byly postaveny v průběhu padesáti let (1797-1848) jsou: Obelisk, Minaret, Nový Dvůr, Rendez-vous, Tři Grácie, Rajsna, Belvedere, Janův Hrad, Lovecký zámek, Hraniční zámek, Apol-

lónův chrám, Rybniční zámek, Kaple Svatého Huberta.....

V tomto období se také provádějí i **parkové úpravy** kolem zámečků a staveb LVA. Podobně jsou upraveny i pastviny, remízky a louky. I v nich, někdy dokonce mezi poli, jsou vysázeny skupiny stromů ("clumping") a solitéry. Promodelovány byly i okraje lesních masívů jak lužních kolem řeky Dyje, tak uměle založený komplex Bořího lesa (v 17. století zde byly smrky a jedle, později borovice a duby).

Zemědělsky využívanou krajinu protínaly přímé barokní aleje i tzv. **aleje anglické** (tj. cesty vedené v malebných křivkách, lemované skupinami stromů. To vše dohromady vytvářelo celek, kde dramatické kompozice parků plynule přecházejí v parkově upravené pastviny a remízky. Pastviny zde sloužily pro chov ovcí "merino" na vlnu a jejich jehněta přinášela velké zisky. Proto byl pro jejich chov v r. 1809 přestavěn i Nový Dvůr od architekta Hardtmutha. Chov ovcí se později rozšířil i o chov koní, který je zde dodnes.

Lednicko-valtický areál se tak stává jednou z nejrozsáhlejších krajin s úpravou kompozičního typu = **ORNAMENTED FARM = OKRASNÝ STATEK** !! Jeho součástí je i rybniční hospodářství, polní hospodářství (nové odrůdy obilí, okopaniny, pícniny), lesní hospodářství s protizáplavovými kanály, ovocnářství s ušlechtilými odrůdami ovocných dřevin a révy vinné.

V lesích se vysazují rychle rostoucí exotické dřeviny, a to i pro potřebu palivového dřeva. První semena exotů zajistil Theobald Wallaschek von Wallberg a v roce 1799 byly v Lednici založeny první školky s mladým materiálem. Poté byl botanik van der Schott vyslán do Severní Ameriky, aby sbíral dřeviny, které snesou pěstování ve střední Evropě, tedy v podobných klimatických podmínkách.

V roce 1806 přišla první zásilka semen, která byla vyseta do lednických školek na tehdejších Plantacích (za Lednicí směrem na Podivín). Výpěstky byly potom vysazovány v Lednici, ale i v jiných lichtenštejnských panstvích a byly prodávány i mimo – až do Petrohradu. Th. Wallaschek zajistil i ušlechtilé odrůdy ovoce, rýnské i jihoevropské révy, zahraniční obilí a barvířských rostlin. Také probíhaly pokusy se

získáváním javorového sirupu, březového dehtu a oleje.

A právě v tomto období také dochází k velkým přeměnám vzhledu **zámeckého parku v Lednici**. Zahrada (park) zde prošel vývojem od renesance přes baroko, klasicismus až do romantické podoby **anglické zahrady**.

Bernhard Petri v letech 1805 – 1808 přebudoval zámecký park, a to velmi geniálním způsobem, protože nechal zvýšit terén parku nad úroveň ohrožovanou neustálými záplavami řeky Dyje. Nechal vyhloubit rybník o hloubce cca 1,3 m, velikosti 30 ha ("půl hodiny dlouhý a čtvrt hodiny široký"). Získanou zeminu z vyhloubení použil k vymodelování 16-cti ostrovů a nanesení vrstvy půdy 0,6 – 1 metr vysoké na zbývající území.

Práce pokračovala i po Petriho odchodu (1808) až do r. 1811, zřejmě podle jeho plánu. V poslední fázi bylo vyhloubeno nové koryto Dyje vně parku (za Minaretem) a řeka byla do nového koryta převedena, aby nadále nepoškozovala zahradu.

V uvedených šesti letech pracovalo v Lednici od časného jara do pozdního podzimu 300-700 lidí (i zajatci z bitvy u Slavkova). Přemístili téměř půl miliónu kubických metrů zeminy. Kníže Jan I. zaplatil za toto dílo 2 milióny zlatých (přepočteno na současné poměry a ceny-asi 2 miliardy Kč). Další finanční prostředky spotřebovalo založení vlastního parku do přírodně krajinářského stylu (anglická zahrada). Původní barokní zahrada byla přestěhována na jižní stranu zámku až po roce 1886.

Při procházce dnešním zámeckým parkem v Lednici zjišťujeme, že se mění jeho tvář neustále, a to také v závislosti na finančních možnostech. Můžeme zde dnes nalézt asi 450 taxonů listnatých stromů a asi 170 taxonů jehličnatých dřevin, a to v různých věkových kategoriích. Od nejstarších dubů letních z původní lužní dubiny (stáří i více než 300 let) až po nejmladší exempláře, na které sponzorsky přispěli jednotlivci, občané, podnikatelé, firmy. I to je jedna z možností, jak obohatit sortimenty či dosadit prázdná místa po vykácených a odumírajících jedincích zámeckého parku v Lednici. A nemusel by to vždy být jen historický park. Tato moderní metoda "sponzorských realizací" by mohla přinést své ovoce i v městské zeleni, při výsadbě alejí, při zakládání zelených ploch vůbec.

Adresa autora: Doc.Ing.Remešová Dáša, CSc.
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně
Zahradnická fakulta
691 44 Lednice
telefon: 519 367 323
e-mail: remesova@zf.mendelu.cz